

JAUME SUBIRANA

Each Time I Roam

Apunts per a un llibre futur

FEBRER

CAMÍ DE — El taxista arriba deu minuts abans de quan havíem quedat, a les cinc del matí, i evidentment pica al timbre de baix després d’haver-los demanat si us plau que no ho fessin. Marxar de nit, encara que el rellotge digui que ja és de dia. En una ciutat buida per on el taxi accelera com en un ral·li, com si tinguéssim pressa. Ja a l’aeroport, complerts tots els tràmits i requisits, la insubstancialitat se m’asseu a la falda. Sense maletes, ja facturades, butxaquejo, i m’assec d’esma en un banc a veure passar els quarts al rellotge invisible dels mesos per venir.

CADA COP QUE SURTO A VOLTAR — Volo amb el «My kind of town» (que, com sol passar, no és de Sinatra sinó de Jimmy Van Heusen i Sammy Cahn —nascut, ai, a Nova York—) repicant al cap. I enllà de la tonada i del «Chicago is» que tots repetiríem, quan en busco la lletra sencera (diguem que prescindible) el que em fa somriure és el «each time I roam»: cada cop que surto a voltar (ella em crida cap a casa), convertit després en «each time I leave» (m’estira de la màniga). M’assec bé al seient, em miro les mànigues de la caçadora. *Roaming*. Ja ve a ser això.

Jaume Subirana és escriptor i professor universitari. Ha publicat, entre d’altres, els llibres de notes *Suomenlinna* (2000), *Adrada* (2005) i *Cafarnaïm* (2017). L’any 2017 va fer una estada com a Visiting Fulbright Scholar a la Universitat de Chicago

VOCABULARI BÀSIC — En la llengua del viatger transnacional, *illy* vol dir bo.

PREVISIONS — La confiança que els dies seran llargs; la constatació que aquí també s'escapen. Les ganades d'escoltar la gent; la mandra de parlar amb ningú. L'interès pel que és nou i aliè; la mandra del que és nou i aliè. Les cares i noms d'allà al cap; les cares encara sense nom d'aquí a la retina. La sensació de privilegi; la por que sigui el darrer. La llista de gestions pendents; les ganades d'estripar les llistes.

CATALONIA INFELIX — Mentre ens dediquem a ser, de tant en tant alguna cosa s'il·lumina. Quan ens dediquem a dir que som, fem mitja pena i avorrim les pedres.

WINTER SPRINGS — «No hem vingut a fer la nostra voluntat, sinó la de qui ens envia», escriu sant Joan. Jo anava a fer recerca al fred hivern del Midwest amb la maleta plena de jerséis i quatre dies després sóc en un funeral sota el sol etern de la Florida, aclucant els ulls en mànigues de camisa, llegint Carner en català i en castellà als parents que ja només entenen l'anglès i explicant-los a ells i als amics presents que el tiet parlava aquella llengua amb els pares i germans i amb nosaltres quan hi parlàvem, que el llibre d'on he llegit (la bella edició de Dolphin Books amb versions de Pearse Hutchinson) me'l va regalar però era seu, que el tenia a casa a Miami. *He was a stranger and yet was accepted*. Com bona part d'ells. Com jo ara mateix. A la tarda, mirant fotos, discutim amb les cosines si l'home jove i somrient que mira a càmera és son pare o el meu.

MARÇ

BATUTS — Una de les coses bones i una de les condemnes de trepitjar terra estranya és la forma en què apareixen, s'acumulen, s'emboquen, es potencien, en què malentens i travesses els estímuls. En dos dies, tot alhora, Hyde Park, Orlando, Carner, Joe Henry, Walgreens, Anish Kapoor, el TFM, Ter Stegen, Verdaguer en anglès, la bugada, Whole Foods, el Metra, Mies, Trump, *Cafarnaüm*, Saunders, Kooser, Bill Evans de fons. I la llista creix i s'escampa amb cada fil que estires. Respiro. Em miro les dues batedores que he trobat a l'apartament. I somric.

USB — Tot lo sant dia recarregant aparells. Sort que la tecnologia ens havia d'alliberar.

ESCREIXOS — El país de les supercuixes. Enlloc com aquí no es veu tan clara la diferència bestial entre les imatges publicitàries, sobretot femenines (omnipresents, a més) i les persones reals a l'autobús, a la cua del restaurant o del supermercat, al campus, a la bugaderia.

HYDE PARK — Hi ha gent que dorm amb algú altre. Jo dormo amb un radiador. I una parada d'autobús.

POCA NEU — Neva una mica. «No res», diuen els d'aquí, «A winter without winter». Però a les meves mans i als meus ulls aquests flocs es multipliquen: hi ressonen les veus enterrades de la gran nevada de 1888.

LA VEU D'UNA DONA

La mestra a mi no m'agradava,
hi tenia problemes
per molt poc, per no res.
M'havia d'estar dreta durant hores.
El dia de la gran tempesta
jo m'estava allà dreta
quan va picar a l'escola el primer cop de vent
i va apagar l'estufa. Sense perdre
el fil de la lliçó, la mestra
va mirar-me i va dir:
«Ara pots seure, Nettie».

Ted KOOSER, *The Blizzard Voices* (1986)

TRANSALBERGÍNIA — Els tombs que han fet algunes coses! A la terra professional de Joan Coromines, que s'hi va instal·lar el 1946 (en buscaré en va el despatx, però a la biblioteca em trobo sovint un llibre seu a les mans), deu tenir sentit fer una mica d'etimologia recreativa. Resulta que segons el *Shorter Oxford English Dictionary* la paraula anglesa *aubergine* (que es fa servir sobretot al Regne Unit al costat d'*eggplant* per referir-se a la *Solanum melongena*) prové del francès, on va anar a parar a través del català, que la va agafar de l'àrab, com aquest l'havia presa del persa, i aquest del sànscrit. La humil albergínia (a taula a casa, *esbergínia*).

ALGUNA MENA DE — Escolto Vivaldi amb llum de tarda al despatx del Mario de la universitat de Coromines, amb el pati a fora nevat i aquest silenci gràvid que sol acompanyar la neu. L'escena és tan corprenedora com voldries que fos, tan intensa i evanescent alhora, que tot d'una m'he d'aixecar i mirar per la finestra i tornar a seure i callar millor, cap endins, depassat i obligat. I busco la forma de prendre'n nota, de deixar-ne constància, aquí per exemple, mirant qui sap si en va de trobar-hi sentit.

DEL VEURE-HI — Les coses vistes o viscudes les recupero millor tancant els ulls.

EL QUE SABEN LES MONEDES — Per als que creuen que la poesia només parla de flors i violes: aquí Gary Snyder evoca la moneda més petita que els nord-americans

duen (o ja ni duen) a la butxaca, la que la gent no cull de terra. Un poema menut com la moneda, i clar com la llum fina de la saviesa. Poesia política. O quotidiana. O mínima. O exemplar.

L'ALTRA CARA DE CADA MONEDA

El cap d'un home de l'elit que mana
i un edifici molt gran.
Un a cada cara de la moneda.

Gary SNYDER, *Left Out in the Rain* (2005)

— Elogia'ls. És la millor manera de bloquejar-los.

D'ESCRIPTORES — Amb Montse Serra fem per correu electrònic per a *VilaWeb* una llarga entrevista-experiment sobre *Cafarnaüm* i l'estada a Chicago com a Fulbright. Em pregunta sobre *Incerta glòria* i unes declaracions de Raül Garrigasait dient que Rodoreda, Sales i Pla són la base de la nostra prosa d'avui. Li responc «Està bé que parli de prosa, no de novel·la. Jo crec que el nostre sistema literari té una clara hipertròfia de novel·les. Fixa't en el cas d'en Garrigasait: és un molt bon assagista, manté de fa anys un bloc excel·lent i ha de publicar “per fi” una novel·la perquè molta gent s'hi fixi. Els assagistes, els dietaristes, hi som, però som com els (o les) ceramistes, pianistes, massatgistes, demògrafs i bibliotecaris: fem que el sistema rutlli fi i sortim molt poc a la foto. A mi no em ve de gust afegir arguments al món: n'hi trobo un munt, quan me'l miro amb calma. A trossos i escampats, però un munt. I trobo curiós que tantes vegades ens dediquem a fer llistes de novel·les i novel·listes quan de fet en català, pel que fa a la prosa, la tradició que fa més patxoca, abans i ara, és la dels prosistes que no fan ficció, diguem-ne com en diguem: venint si vols de Pla i Gaziel (i abans de Llull i de les Cròniques), passant inevitablement per Joan Fuster, per dos dietaristes de primera com són Manent i Garcés, per memorialistes com Sagarra o Soldevila, i amb una nòmina més contemporània que hauria d'incloure, a més dels evidents Josep M. Espinàs, Pere Gimferrer, Valentí Puig, Montserrat Roig o Enric Sòria, noms potser menys coneguts i reconeguts pel públic en aquest sentit com ara Vicent Alonso, Enric Bou, Miquel Desclot, Josep Igual, Biel Mesquida, Francesc Parcerisas, Ponç Pons, Antoni Puigverd, Marta Rojals, Pere Rovira o Tina Vallès, i me'n deixo un grapat per no avorrir el lector». Llavors ella subratlla: «Veig que doneu molta importància a ser continuador d'un gènere literari de primer ordre a Catalunya, que com bé acabeu de mostrar, ha tingut i té avui encara alguns noms del bo i millor de la literatura catalana», i jo: «Què som, els escriptors, sinó continuadors?».

THAI — Un restaurant tailandès al nord dels Estats Units atès per filipines on sona música cubana. I ara parlem d'identitats.

POESIA — Hi ha alguna cosa substancialment estranya (anava a escriure estúpida, però millor afinar els adjectius) en la forma en què parlem de poesia i la compartim. L'altre dia vaig llegir (i vaig compartir, via twitter) un poema esplèndid, enlluernador, d'Anne Sexton (sobre el moment, un moment, en què, sí, va ser feliç). La intensitat, la «veritat» del poema, que ara de cop he tornat a evocar, tot sol al llit, enyorós de no sé què, no té res a veure amb la retòrica que fem servir per parlar de la Sexton, valorant tota la seva obra, barrejant-hi la seva vida, comparant-la sovint amb altres poetes i que si gira o si tomba. En parlem llarg i en prosa, mentre que els poemes s'alcen i triomfen (o no) curt i en vers.

JUST IN CASE — De les nou del matí a les onze de la nit, cada dia. Això és un horari de llibreria! (Powell's, al carrer 57).

DISCIPLINA — Parla Jim Harrison, amic de Snyder i de Kooser, en una entrevista a *The Paris Review*: «Quan portes tant de temps dedicant-hi ja no hi ha el que en diuen disciplina» (*there's no such thing as discipline*). Segons el moment del dia en què ho lleigeixo penso que vol dir una cosa i en altres moments una altra.

DEL PROCÉS — Quan, ho diguis com ho diguis, et fiques en un embolic, potser millor callar. I més amb la quantitat de bons amics honestament, il·lusionadament implicats.

ALLA PRIMA — Amb l'aula de l'Smart Museum plena per sentir-lo parlar sobre Caravaggio i les antiguitats de Roma, Salvatore Settis explica que gairebé tot el que sabem de forma documentada sobre el pintor és pels judicis que va tenir: no hi ha (o no s'ha conservat) cap text artístic o autobiogràfic seu. I distingeix entre *pulchritude* (que associa a Rafael) i *similitude*, associada a Caravaggio (a més de l'expressivitat, el dramatisme o la teatralitat). Aprenem també que pintava sobre una base fosca en què feia llavors incisions amb l'extrem del pinzell o amb un petit ganivet.

PROVERBI CROW — Com més dones, més coses bones t'arriben.

MYOPIC — Tres pisos de llibres de segona mà. Lou Reed primer i David Bowie després sonant de fons. Diumenge de matí sense cap pressa ni perspectiva. Yeah.

APARICIÓ — La felicitat és un ocell salvatge, enllardat i poruc. I vola.

ABRIL

VIDES — És interessant la passió nord-americana per les biografies i associats (memòries, correspondències). En qualsevol llibreria la secció corresponent ocupa tant o més que la d'història o ficció traduïda o, ja no diguem, poesia.

— «Una paraula darrere una paraula darrere una paraula és poder», Margaret Atwood.

PLA I FEIXISME — Per a la propera vegada que un altre ruquet parli de Josep Pla i el feixisme italià: «Estic una mica tip d'Itàlia i de patriotisme. Aquesta gent són com els alemanys abans de la guerra. Tots fan cara de carn de canó» (carta a Pere Pla, 8-XII-1922).

— He perdut tantes vegades el que tenia... Per què hauria doncs de preocupar-me pel que no tinc?

— M'he equivocat tantes vegades, i estic tan agraït als meus errors, que cada vegada penso i imagino més tranquil.

UN DINAR A DWIGHT AMB TED KOOSER [escrit amb Miquel Àngel Llauger] — Aquesta és una petita crònica de dos traductors de versos que van a conèixer el poeta que han traduït. El resultat de la feina compartida és el recull *L'ocell matiner i altres poemes*, que la casa pollencina El Gall Editor acaba de publicar. I el poeta és Ted Kooser, nascut el 1939 a Ames, Iowa. No se'ns ocorre millor manera de presentar-lo que convidant-vos a llegir els seus poemes de treballada transparència. Aportarem, però, dos cèntims de currículum: Ted Kooser va ser el *Poet Laureate* de la Biblioteca del Congrés dels Estats Units de 2004 a 2006 i, entre molts altres guardons, va rebre el Pulitzer de poesia l'any 2005 amb *Delights and Shadows*, un recull que ha venut, poca broma, més de 100.000 exemplars.

L'escenari d'aquesta crònica són els estats d'Iowa i Nebraska, al Midwest. Iowa és el lloc de naixement i procedència del poeta, i l'estat per on transcorre bona part del nostre trajecte. Ens trobem amb ell, però, a Nebraska, l'estat on Kooser viu des del seu temps d'estudiant d'institut. L'un i l'altre són el que se'n diu *flyover states*, part del tros de país que molts nord-americans veuen només des de la finestreta de l'avió que els du des de la Costa Est a Califòrnia o viceversa. Som al *Corn Belt*, el cinturó del blat de moro (ara segat), i som a la part septentrional de les Grans Planes. Per aquí pasturaven els grans ramats de bisons. Aquí vivien, per exemple, els sioux i els lakotes. I colons d'origen suec, alemany, danès, bohemí... Si volguéssim recórrer a l'etiqueta tòpica de l'Amèrica Profunda, moltes de les coses que trobem pel camí (tipus humans, estacions de servei, grans rètols publicitaris, granges i graners,

senyals) ens donarien la raó. Territori Trump? La consulta als resultats diu que sí, però tot amaga diverses capes, com aprendrem aviat.

Sortim de Chicago, on un de nosaltres fa una estada d'investigació i l'altre una visita de vacances de Pasqua. Ens acompanya Alba Girons, lectora de català a la Universitat de Chicago i convertida a la devoció kooseriana. Són vint hores de cotxe, anar i tornar, que inclouen el pas dels rius Mississippí i Missouri i dues nits d'un motel de carretera que, com moltes altres coses aquí, ja havíem vist a les pel·lícules. Ted Kooser viu des de fa dècades a Garland, un poblet de dos-cents habitants a la regió dels Bohemian Alps, coneguda així per l'origen txec i alemany de molts dels seus pobladors. Els turons suaus no acaben de merèixer l'adjectiu alpí, però donen al paisatge una amenitat diferent a l'horitzontalitat per on hem conduït durant hores. Kooser ens ha citat al migdia a Dwight, un altre poblet de dues-centes ànimes, on té un estudi que fa servir per escriure, llegir i pintar. Just al davant hi ha aparcat el seu pick-up, que té més de vint anys «però funciona bé». Els seixanta metres quadrats del local, una antiga botiga, són un bon resum de l'univers de Kooser: llibres de poesia, fotografies de família en blanc i negre, un cavallet amb pintures, vells objectes de la vida rural a la regió, tot endreçat amb la mateixa condícia que respiren els seus poemes. En un dels vidres exteriors hi ha el rètol amb què ens havia dit que identificaríem el lloc. S'hi llegeix «Poetry made and repaired»: paraules clares amb un toc d'humor.

A prop de l'estudi del poeta hi ha un cafè que té una certa notorietat a Nebraska perquè ofereix especialitats de cuina txeca. Kooser volia que hi dinéssim, però avui és Dilluns de Pasqua i està tancat. Conduïm junts fins a Brainard, un altre dels poblets escampats per l'àrea, a un cafè amb plat del dia on la parròquia exclusivament masculina gira el cap quan ens veu entrar, una escena que també tenim vista. Havíem promès a Kooser que l'objectiu de la visita no era fer-li una entrevista, de manera que no detallarem la conversa. Vam parlar de projectes literaris, de premis, de literatura infantil, del seu país i del nostre, de política («Em fa ràbia pensar que potser, a la meva edat, aquest serà l'últim president que veuré»)... Naturalment, li vam explicar coses de la llengua llunyana a la qual l'hem traduït. La conversa va transcórrer en un ambient serè marcat per una atenció que va un pas més enllà de l'amabilitat. Jubilat, Kooser no para de treballar (escriu cada dia, fa classes d'escriptura creativa a la Universitat de Nebraska, manté el projecte American Life in Poetry, amb tres milions de subscriptors arreu del món) i es mira el món amb una mirada afectuosa que també adreça als tres visitants de l'altra banda de l'oceà. No ha estat mai a Europa: «Sóc molt mal viatger». Això no obstant, durant els dos anys que va ser Poet Laureate ens conta que va haver de fer més de dos-cents actes per

tot el país. Però ell és d'aquí, i aquí tenia ganes de tornar. «Als Estats Units», explica «alguns troben que dir d'un autor que és *regional* és un insult. A mi no m'ofèn en absolut.» Des de Nebraska, i parlant de Nebraska i d'Iowa, Kooser fa poesia per a lectors d'allà on sigui. O aquesta sensació tenim els convidats a la seva taula.

Dues hores després de la trobada, després de deixar-lo al seu estudi, els tres expedicionaris fem un cafè llarg i tranquil a Lincoln, la capital de l'estat. «Saps com estàs després d'haver vist una pel·lícula que t'ha agradat tant? Doncs estic així», diu l'Alba. Ens esperen deu hores de cotxe. Les entretindrem xerrant de tantes coses, i també jugant a traduir, a sis mans aquesta vegada, algun dels poemes de la *plaquette* d'inèdits que Kooser ens tenia preparada i signada quan vam arribar a Dwight. Un dels poemes, «Meteor Shower» ve a dir això:

PLUJA D'ESTELS

Just abans de la sortida del sol
vaig comptar nou estels fugaços
que esgarrapaven el cel,
només esgarrapades petites
com les que faria un gat
jugant amb una pilota,
un gran gat negre
i una pilota immensa
que guspireja, amb tot
i amb tots nosaltres a dintre.

EXERCICI — El coneixement no ho sé, però la comprensió (o una millor comprensió) arriba de segur amb la pràctica continuada.

SOBRE MÀXIMES GENERALS — Un subratllat dedicat als que llegim i ens complaem en les frases curtes i les sentències, i els que parlem de la gent i dels llocs (ara aquí de Chicago i el Midwest, per exemple) així en general. Escriu Josep Pla des de Gènova el 1922 al seu germà Pere, que li deu haver comentat la idea d'anar a Amèrica a buscar fortuna: «Això dels EE.UU. no sé si és ben enfocat. En principi, crec que aquell país no és per gent de professió tancada, altrament dita de carrera. Vaig trobar a París el germà d'en López i em digué que als EE.UU. la gent de col·locació no té cap pervindre. De tota manera, ja deus haver observat que, davant de la vida, no tenen cap valor les màximes d'interès o caràcter general. [...] Tot és atzar i l'atzar comporta com a únic mètode de vida l'empirisme.» (Josep Pla, *Cartes a Pere*, Destino, 1996).

QUI SAP QUÈ — Parla el protagonista de *Blood simple*, la primera dels Coen: «Listen, I ain't a marriage counselor. I don't know what goes on».

EL MOMENT — «Havent dit això, cridà amb tota la força: “Llàtzer, surt a fora!”» (Jo 11:43). Les mans, aquelles mans... A la «Resurrecció de Llàtzer», cap a la fi de la seva vida, Caravaggio pinta l'amic mort comminat a tornar a viure per Jesús i per la llum que l'acompanya just en el moment que comença a moure els dits (en un quadre!), i entenem i veiem perfectament que és d'això del que es tracta: del moment precís en què tot comença. (A l'Art Institute de Chicago hi ha una «Resurrecció» de Cecco del Caravaggio bastant més diguem-ne escenogràfica).

EN UNA PARAULA — El millor diàleg de fa dies. Ella: «How are you?», i ell: «Monday».

NOUS PARLANTS — Tres adolescents enriolades a la sortida d'una escola a Washington, motxilles a l'esquena. La que duu la conversa tanca l'anècdota que devia estar explicant, «And then my mum calls me: “¿Qué te pasa?”».

MAIG

PERVERTIR VERITATS — John Galsworthy, primer president del PEN Internacional, ho va escriure als anys vint per a un discurs. Canviant el segle de la data em sembla que el text és plenament vigent: «Si el PEN pot transmetre als escriptors del món, inclosa la premsa, la sensació que pervertir la veritat sobre un enemic és igual de dolent que pervertir-la sobre un amic, ja haurà guanyat la meitat de la batalla per la Pau» (citat per Hermon Gould a *John Galsworthy*, 1934).

POSTAL —

DU FU

Assegut aquí
a la meva barca
l·ligada a la riba
d'aquest riu que passa
en temps de ruïna,
ara penso en tu,
vell avantpassat.
T'envio records.

Wendell BERRY, *New Collected Poems* (2012)

SILENCIS — El cafè amarganteja, la música no t'acaba d'agradar, però el silenci, aquest silenci en calma, té la virtut de fer veure les coses amb l'angle més amable possible. Silenci i temps a mà, i una tassa. Somrius per dins, doncs, agraït. O potser és que inconscientment reprens «Com la neu», aquell poema breu de Wendell Berry que ahir llegies: «Imagina que féssim la feina / com la neu, en silenci, en silenci, / sense descuidar-nos res».

BORSCHT — Menjar el que hem llegit. Al Russian Tea Time, amb la Tatjana i l'Steve, demano il·lusió el primer *borscht* de la meua vida. Em miren somrient, condescendents («Si només és una sopa, molt ordinària»), però els explico tot el que és de més per a mi, i llavors aproven amb el gest. Quan arriba el plat, granat i blanc, obro un munt de llibres i m'empasso amb cada cullerada neu, estepa, icones, fusells, estufes, botes, xurriaques i tardes eternes passant pàgines, en un altre món.

CONNEXIONS — Diumenge vam anar a veure abans que la tanquessin «Common Time», l'exposició antològica sobre Merce Cunningham al Museu d'Art Contemporani de Chicago. Hi vaig apuntar (i transcriure, llimades) un parell de frases encadenades del ballarí nord-americà de mitjans dels cinquanta, paraules que a mi que no sé alçar un peu de terra sense patir per caure em parlen com si conegués de prop allò de què parlen, com si es referissin també a altres èxtasis i altres llicències: «El nostre èxtasi, a la dansa, prové del possible do de llibertat: l'excitant moment que aquesta exhibició d'energia nua pot donar-nos». I, llavors: «Del que es tracta no és de cap llicència, sinó de llibertat, és a dir: d'una consciència absoluta del món i alhora la desconexió d'aquest món».

LOVE CALVINO — «Sóc un escriptor de dia, però com que perdo el matí m'he acabat convertint en un escriptor de tardes.»

REPLECS I RÈPLIQUES — Quan penses que ja el tens vist i que te'n pots estar, de Singer Sargent, arribes al retrat de «Madame Paul Escudier», pintat a Venècia el 1882 (joc de llums i ombres i densitat dels colors) i, ostres, t'has d'asseure una estona a mirar-te'l amb calma. I si bades et trobes replicant-ne les mans, tot i que ara i aquí sense aquell setí blau a sota, i sense l'arpa de llum ni els canals esperant-te a fora.

SI NO — El que hauria estat Sargent si no fos pels seus clients. El que hauria fet Gaudí si no hagués estat catòlic. El que haurien donat de si Manent, Riba, Calders o Triadú sense la guerra. El que hauria pogut fer Chet Baker si no hagués estat ionqui o no li haguessin trencat la boca. El que hauria escrit jo si no hagués fet el primer vers, si no hagués entrat a la universitat. Potser no res. O ben poc més. O tota una altra cosa. Qui ho sap? I en el fons: què importa?

EL CONCEPTE — El nostre món, en tres paraules: «Steady going nowhere» (Fiona Apple, «Please, please, please»).

SATISFETS — Creure que les bones intencions i l'adhesió a la causa garanteixen alguna cosa. No adonar-se (no adonar-nos, parlo del país) que per comptes de

servir per alguna cosa el que fan és empastifar, emboirar, empètitir qualsevol idea o projecte de comunitat d'avançada. Tanco els ulls i evoco cares, noms. Un munt. Així anem fent. Satisfets, però. Steady going nowhere.

TEORIA I PRÀCTICA — «En teoria no hi ha diferència entre teoria i pràctica. A la pràctica, n'hi ha.» La frase és de Yogi Berra, jugador de beisbol nord-americà nascut entreguerres que es va fer famós, a més de com a *catcher*, per les seves frases paradoxals i enginyoses parlant de l'esport i de la vida. Un bon grapat, com ara aquesta, han passat a formar part de la cultura popular del Estats Units.

FITNESS — He vist coses que vosaltres els no socis no us creuríeu mai de la vida. He vist homes drets i fets agenollats davant d'una màquina fent-li reverències amb el cul en popa. He escoltat crits i gemecs com el cruixir de dents aquell de l'Escriptura. He trobat gent més ben vestida per venir aquí que per anar pel carrer, i n'he vist altres clenxinar-se després com si els esperessin en una festa d'upa. He conegut jovenassos que vénen quatre cops per setmana i diuen que no tenen temps per perdre el temps. He vist homenets capficats mirant al mirall les gotes de condensació caure avall com llàgrimes en la pluja. I ara ja va sent hora de plegar. Al cel del múscul i la salut per la penitència de la suor i la contrició de les fiblades.

PARTNERS — «Writing partners». En llegir l'expressió penso que això és ben bé el que han estat tots i cadascun dels col·legues amb qui he traduït poesia. Potser per això l'experiència ha estat sempre tan satisfactòria.

PERFIL — La UOC s'equivoca amb mi: el màster que brodaria és el de com calcular malament el temps.

DISTÒPIA — El maig de 1935, fent la crònica del Congrés Internacional del PEN Club que tenia lloc a Barcelona, al Casal del Metge, Foix parlava dels dos presidents de l'esdeveniment, H. G. Wells i Pompeu Fabra, i sense voler evocava també un futur llunyà, passats un parell de guerres i postguerres, en què els casinaires encara ronden impertorbables l'escena: «Entre els concurrents a una assemblea de catalans hi ha sempre un nombre destacat d'aspirants a alcalde de barri que més d'una vegada han estat a punt de fer perdre les causes més honorables i la bona humor dels més sensats. El fet, que tothom ha lamentat, que molts de compatriotes han confós Catalunya amb un casino, ha obligat sovint En Fabra, per deure, a presidir tot de casinaires» (J. V. Foix, «Dos presidents: H. G. Wells i Pompeu Fabra», aplegat a *Els lloms transparents*, 1969).

EN ARGOT — Sentit en un congrés: «[A i B] protagonitzen una escena de violència de gènere». I vol dir que es barallen.

EL PARAL·LEL D'ILLINOIS — Què no deus poder trobar-te a Chicago? Ben emmarcat i penjat en lloc d'honor a l'entrada del bar d'un teatre alternatiu a Wicker Park, per exemple: un cartell dels anys trenta de la revista *La camisa de la Pompadour* al Teatre Còmic. Allò que no t'esperes encara t'alegra més la vista i el dia.

El Teatre Còmic, «palau de la revista», reconegut escenari de sarsueles, era a la cantonada del Paral·lel amb el carrer del Poeta Cabanyes, on resistí fins a principis dels seixanta (a la postguerra era on actuaven Los Vieneses). Al Còmic s'estrenaven moltes obres provinents de Madrid. *La camisa de la Pompadour*, per exemple, amb música del *maestro* Guerrero i llibret de Joaquín Vela i Enrique Sierra, hi va triomfar la temporada 1933-34. El cartell prové d'un anunci al diari *La Humanitat*. Parlant amb ell d'aquestes coses, Enric H. March em recorda que Barcelona i Chicago, de fet, comparteixen paral·lel: el 41°.

VERBOSITAT — «Com més poesia llegeixes, menys tolerant et tornes amb qualsevol mena de verbositat.» Ho va dir i ho va deixar escrit Joseph Brodsky (que enguany n'hauria fet setanta-set) al discurs d'obertura a la primera edició de la Fira del Llibre de Torí, l'any 1988.

AIXÒ — Vull ser *la veu* de Natalie Merchant.

CORRIGENDA — M'equivoco, per haver anat massa de pressa. Celebrem-ho: això de la velocitat sí que s'arregla amb l'edat.

JUNY

LA BONA VIDA — Aquells moments de l'escriptura en què el que ja saps t'atabala, i el que encara ignores t'ofega. Aquests moments.

TAN — És tan punyeterament clar, sembla tan esclatantment (i mòrbidament, i traïdorament) simple, que hi vaig i en torno una vegada i una altra i sempre em llisca de les mans a l'últim moment, per un substantiu imprecís o per un ball d'ordre de mots o per la manca d'una coma on prémer amb els dits. Amb això vull dir només. Això és només per dir-te. Només volia dir-te... Però quines prunes!

LLEGINT EL *COLE PORTER COMPANION* — Per què no perdonem (o menystenim, o desconfiem de) la facilitat, i la felicitat?

MAYFAIR — Aquí a prop, a poc més d'una cantonada, veig construir dia rere dia des de la sala de casa un gran edifici. Sons i estructura i llums a la nit i les grues i els cables contra l'horitzó. Torno a Lleó XIII quaranta anys enrere a la finestra de l'habitació de dalt, a aquells repics somorts i grinyols distants amb algun crit de vegades com a banda sonora de fons (aquí sense crits). Fascinació del veure fer-se: de tant en tant, dret al costat de la finestra, miro i miro. I prou. La torre creix.

CRÍTiques I ELOGIS — El presentador de l'acte conta una bona història sobre Burt Lancaster, confrontat un dia a Anglaterra amb un actor shakespeareià dels de la vella escola, a qui explicava que ell havia arribat a un punt que les crítiques ja no l'afectaven. L'altre li va respondre: «Bé, ara, quan arribis al punt que l'elogi tampoc no t'afecti, ja seràs allà».

LA LLISTA — Pescador, versionaire, bibliòfil, musicòman, barceloní, carnerià, guardiolista... Quants defectes més es poden acumular en una vida?

PATRICIA — «Penses en mi com si fos neu, / blanc, fred i relliscós? / Penses en mi com si fos jazz, / o corba, o negre, o fosc?» Algun dia enredaré un editor i li diré que ho he escrit jo, o que hi versiono un Pulitzer poc conegut, no la lletra del tema propi que una cantant de jazz de primera va incloure al seu disc dedicat a Cole Porter, el geni frívol d'*Anything goes*. En la semipenombra del Green Mill tot sembla possible. Mesos després, treballant ja a Barcelona en el llibre que no hauré acabat a Chicago, el dit màgic de Spotify escull «I Wait for Late Afternoon and You» i la veu de Patricia Barber omple l'estudi. Apujo el volum, suspenc el paràgraf: tot d'una torno a ser a la sala a prop de la barra, amb ella asseguda al piano a pocs metres, les cambres fent contorsions per entre les taules i el meu àngel dels viatges somrient aquí al costat, a les fosques, perquè ha tornat a guanyar la partida. I sento que taral·leja *I count on smaller things, minutes, seconds, days...*

ALMA MATER — Cinc-cents trenta (530) actes de graduació, porten a la Universitat de Chicago. Però alguns a casa estan ben convençuts que els podem donar lliçons en un munt de coses.

PARLA UN PROFESSOR — Assumir que a l'aula hi ha saviesa, que els estudiants ja en tenen. El que hi manca són coneixements, i això és el que tu pots aportar. «You are the agency.»

CALUMET — Hem anat a menjar a Calumet Fisheries, un xiringuito a South Deering arxifamós pel peix fumats i fregit i perquè és a tocar del pont del carrer 95

que els protagonistes se salten en una escena de *The Blues Brothers*. M'encurioseix el Calumet: diu que és una deformació en francès de com anomenaven aquesta zona d'aigua calma els indis Potawatomi, o bé una corrupció del francès antic *chalemel* (jonc).

FEBLESA I CLIXÉ — «Les febleses tenen una certa funció, al poema, com una estratègia per tal de facilitar el camí del lector cap a l'impacte d'aquest o aquell vers.» Joseph Brodsky a l'entrevista amb Sven Birkerts (a *The Paris Review*, el 1982). I més endavant: «Prefereixo sonar a clixé, un clixé endreçat, que a deixadesa enginyosa» (hi diu *clever slackness*, a veure com ho transcrius).

UN, DOS — Picasso: t'afecta i et parla a la primera. Miró: l'has de mirar dues vegades, t'hi has de fixar i has d'ajustar l'oïda per escoltar-lo. A pocs llocs això és tan clar com a la plaça de l'Ajuntament de Chicago, al centre de l'eix escultòric del carrer Dearborn.

PEQUENO — Un dels senyals d'un país petit, o miserable (d'un país, d'una persona): la tendència a venjar les pròpies fòbies i inseguretats amb els menys forts, o directament amb els desvalguts, els controlats, els que no s'hi poden tornar perquè són en una altra escala. Avui, els catalans.

D'EQUIVOCAR-SE AIXÍ — Hem desfermat una bèstia mesquina i venjativa, i no tenim manera d'escapar-ne o de guanyar-la, ni tan sols de torejar-la. Ens esperen anys miserables (perquè així ho vol, a hores d'ara, la bèstia, i perquè les bèsties són bèsties, com bé sap la granota). Ens quedarem sols amb la nostra raó i la nostra ràbia, i les bronques entre nosaltres per adjudicar-li la culpa a algú. *Just you wait, 'enry 'iggins, just you wait...*

CONSENS — Consens és la paraula que usa el poder per continuar a la pomada en els moments en què deixa de ser l'únic a prendre les decisions.

EL 55 A L'ALTRA BANDA DEL PARC — Consciència que ets on et van dir que millor no. Gent que paga amb un munt de monedes, una dona que fa veure que busca i busca els diners i llavors al cap de dues o tres parades baixa com si se'ls hagués descuidat, estudiants i majoria de gent de color, la gespa de l'avinguda central plena de plàstics i vasos i coses llençades fins que arribem a prop de la universitat.

S'ENLLACEN — Travessar el carrer que era la carretera a Mercadal un matí d'estiu, amb tots per allà. Felicitat percebuda ara (no sé si llavors). Els pares: tot el que m'han donat, que és el que m'han fet viure. El Tom, el missatge que em va escriure

ahir. La Carlota, a qui vaig enviar jo una foto des de la llibreria a Dublín i que m'ha respost no dient res sobre això però sumant-se al lent girar. La relació entre les coses, i entre les persones, i amb la llum. Les hores rellegint, des de molt d'hora, Agualusa a l'hotel. El que té la narrativa, que jo no tindrè mai: fer lligar, emocionar, qui sap si explicar. És ofici o és disfressa? Veritat o tramoia? Imatges que tornen: Menorca, aquella cruïlla a Durham amb el cotxe l'últim dia, la vorera a Providence passant fred de nit amb la bicicleta, el dia que va néixer la Clara a la sala il·luminada de l'hospital, els fulls de diari als calaixos del pis de Lleó XIII quan marxàvem a l'estiu. L'estiu, un cop i un altre. Què torna i per què. Per què les coses, aquestes i no unes altres, s'enllacen. La butllofa a la planta del peu a la platja de Segur, la piga que ja no tinc al genoll esquerre, l'olor al fulard que oloraven E i A havent ballat en aquella habitació tan petita, els discos, el soroll de les fundes semitransparents, les claus a la butxaca dreta de davant aquests mesos a Hyde Park com abans a Tel Aviv, a cada casa que no era casa i l'era.

JULIOL

ALLÒ DE MICHIGAN AVENUE — Malalts de legitimitat i de sempre voler quedar bé, quan algú que admirem diu o va dir alguna cosa inconvenient que pensem però, discrets, ens reservàvem, respirem tranquils: ja podem renegar citant l'autoritat. Com ara les paraules d'Oscar Wilde sobre la famosa Water Tower de Chicago, present a totes les guies: «És una monstrositat acastellada amb pots de pebre enganxats a sobre».

FILOLOGIA — «*Tradició* no vol dir adorar les cendres, sinó preservar el foc», Gustav Mahler.

NASSOS TRENCATS — Dies enrere, a la presentació a la llibreria Seminary Co-op d'un llibre del poeta i activista Kevin Coval, el presentador va comentar que estimar Chicago és com estimar una dona guapa amb el nas trencat. Allà assegut lluny del meu país petit, la bona imatge em va fer pensar tot d'una en la literatura catalana.

Em va fer pensar en una literatura guapa a qui les alegries (la presència com a convidada a la fira de Bolonya, per exemple) li duren quatre dies. Nas trencat. En un sector esqueixat però fibrós i voluntariós damunt del qual els responsables polítics a banda i banda de la plaça de Sant Jaume han volgut estendre en pocs mesos dos cars plans de promoció de la lectura que regategen euros a biblioteques escolars, promotors residents o professionals del sector i els gasten en uns anuncis banals que han entretingut, això sí, els opinadors durant setmanes. Nas trencat. La Insti-

tució de les Lletres Catalanes perd el bell logo republicà dissenyat per Josep Obiols i passa a ser considerada com «els altres serveis del Departament de Cultura» quan ni és un servei ni mai s'havia volgut que fos com els altres, i al gremi tothom calla amb l'alegria funeral dels que o no saben o no els importa o tenen el cul (l'ajut) llogat. Nas trencat. Des d'un diari general d'aquells que havien tingut influència es critica el llibre coordinat per Xavier Pla sobre la recepció de Proust a Catalunya perquè no posa l'èmfasi en la traducció al castellà d'Alianza (com si Josep Pla i els seus contemporanis haguessin hagut d'esperar a finals dels seixanta per llegir *À la recherche...*), i la discussió acaba embolicada amb el Procés. Nas trencat.

I així anem fent, demanant sempre permís o disculpes per existir. Potser perquè no ens agrada prou la dansa. Merce Cunningham ho havia dit ben clar mig segle enrere: «Del que es tracta no és de cap llicència, sinó de llibertat, és a dir: d'una consciència absoluta del món i alhora de la desconexió d'aquest món». Llibres i autors guapos, nassos trencats i tota la llibertat del món. Que cadascú es fixi en el que li sembli.

ANNIE HALL — Aquesta mena de coses belles i vanes que, quan te n'assabentes, et fan feliç un moment, com una espurna, un clatell fugaç o una bona rima: als darrers anys de la seva vida el pianista Bill Evans compartia amb el productor cinematogràfic Jack Rollins (si us agrada Woody Allen sabeu de qui us parlo) la propietat d'un cavall de carreres que es deia Annie Hall.

DETROIT — Que el capitalisme porta d'alguna manera (o de diverses maneres) a la devastació ho hem après intel·lectualment, fent l'esforç de distingir el nostre benestar puntual de la mà de dades i d'informació a l'abast sobre els efectes indesitjables per a tanta altra gent. A Detroit ho entens de cop i sense paraules perquè ho veus en forma de solars buits, fàbriques abandonades i edificis esventrats al bell mig del que va ser la capital mundial de la indústria automobilística, amb els Ford, Cadillac, Studebaker, Dodge i Chrysler rivalitzant als carrers, a les fires i als aparadors, i a l'òpera, al Riverfront i a la borsa. Veus el que queda del que havia estat, contemples el capital i una capital esdevinguts no res, buit i runa. T'adones que fonamentar i arrasar potser no sempre són antònims. I vas a buscar aquell verset desolat de l'Eclesiastès on el Predicador escriu: «després de repassar totes les obres que havia dut a terme i tot el que havia aconseguit amb el meu esforç, em vaig adonar que tot és en va i afany inútil: sota el sol, no es treu res de cap treball» (Coh 2:11).

DELS LUMBEE — Busca la saviesa, no el coneixement. El coneixement pertany al passat. La saviesa pertany al futur.

DEL VIATJAR — Això he après: que el dia i la nit no se succeeixen, que són tots dos alhora.

ROCKEFELLER CHAPEL — Donar les gràcies abans d'anar-te'n. O de tornar. No se sap de quina banda mirem els vitralls.

HISTÒRIES — Un altre campus neogòtic, la doctoranda radical, el catedràtic eremita, la biblioteca Regenstein, els nois amb les ungles pintades, la llibreria cooperativa, les cerveses i els cervesers locals, el President que ofèn a tothom, el taxista cubà que em demanarà si allò és el mar, l'escola de teatre musical, el parent descobert, les casernes desaparegudes, les fronteres de barri, la bona gent i la mala planificació, el vi no begut, les taules parades, la llum a les finestres del Mayfair, els camions a Hyde Park i els ocells a Uptown, els disgustos immobiliaris, dos mòbils alhora, caminar sol al vespre quan el vespre comença a les quatre, l'amistat insospitada i les bones companyies, un Bernat Martorell on no te l'esperaves, un Plensa que et fa repensar l'art públic, la transformació d'un gimnàs per a senyors rics, la connexió permanent, l'esforç permanent per comprendre i no donar per suposat (desactivat a casa), els de casa tan lluny, les claus a la butxaca, la distància amb la feina, la decepció amb la feina, la dona de seguretat allixonant-me a l'aeroport, el llarg viatge conduint cap a l'oest com a través d'una pel·lícula independent, la tímida i rígida afabilitat del poeta, el sopar desatès a la capital, divuit versions d'un sol poema (meu, a més), la por del veterà en un congrés, Austin a dos amb cotxe gran, el llibre trobat fugint d'una tempesta amb dinou maneres més de traduir un mateix text, l'escapada dublinesa, gent que voldria tornar i no pot, gent que es voldria quedar i tampoc no podrà, el no haver pogut conèixer en Collins, l'haver escoltat en Settis, les desil·lusions a distància, la revetlla a distància, els petons a distància, el país a distància, els pares a distància, l'enterrament del tiet en directe amb l'elogi fúnebre en tres llengües, el fantasma del tiet a Chicago com una ombra fugaç. Com jo: hi hauré viscut pocs mesos menys. Viure a l'estranger ens omple d'històries. Ara les duc amb mi, aquí entre les costelles, o entre les orelles, o enroscades als dits, i ja no seré igual. Fins quan, qui ho sap. ☺